

ego!

Nechal ho zemřít

Spisovatel Michal Viewegh se s moderátorem Richardem Horákem ani trochu nemazlil.

Proudění energie

Příklad odvážné architektury nabízí nedávná rekonstrukce mlýna v Povltaví. Neotřelost, invence a odvaha architektů dokázaly starou stavbu dokonale oživit, aniž by ji připravily o archetypální podstatu.

➔ Petr Volf ■ Filip Šlapal

Mlýn splňoval všechna kritéria manželského páru, jenž se chystal opustit metropoli. Krásné místo v údolí potoka s rybníkem, hluboké lesy, louky. Romantická středoevropská krajina, jakou známe z kvašů Josefa Lady, nejednou doplněnou postavou zadumaného vodníka nad náhonem: každému je čímsi blízká a milá. Obraz vodního mlýna s cvakajícím kolem neseme přirozeně v sobě, máme jej nadobro v podvědomí.

Objevený mlýn byl však stínem někdejší krásy, skomíral, chátral a byl prakticky neobyvatelný. Rybník vyschnul, v nánosích bahna rostlo náletové křoví a to všechno dohromady leckoho z dřívějších zájemců odradilo od závažnějších plánů.

Jenže manželé (v nejlepších letech) dokázali vidět dál než jiní. Měli vizi. Oslovili Jána Stempel a Jana Jakuba Tesaře, kteří mají nezměrné zkušenosti s rodinnými domy i jejich rekonstrukcemi. Architekti přišli rychle s nápadem, jak mlýn resuscitovat – a tento lékařský termín je zcela namístě.

Terapie

Dobře věděli, že největší problém tkví ve vlhkosti. Vsákla se do zdí, podlah i krovů,

narušila nervový systém domu. Další potíž spočívala v nevhodném vnitřním uspořádání stísněných místností. Proto bylo bezpodmínečně nutné přivést do interiéru přirozené světlo, prosvětlit jej, otevřít, aby mohl začít naplno dýchat. Architekti toho dosáhli odstraněním částí mlýna navazující na hlavní štít, takže po odebrání hmoty vzniklo mezi štítem a obytnou částí mlýna patio, přes které mohl dovnitř proudit čerstvý vzduch a zbavovat nitro stavby vlhkosti. Jednoduchost beroucí dech. Proč už takové řešení nabízí? Prostě: inovace. Investoři pochopili smysl takového přístupu a přijali hned první verzi architektonické studie.

Mlýn přes ostrý řez neztratil původní siluetu, čelní stěna zůstala stejná, jenom opravená, vynechaná část nijak neruší kompozici objektu ve vztahu k okolí, naopak – dodává mu na lehkosti, vycházející ze skloubení minulosti a přítomnosti.

Zkoumal jsem mlýn přímo, protože podobné experimenty nelze posuzovat podle fotografií, a seznal jsem, že nejde jenom o funkční, nýbrž také o výtvarně působivé východisko. Chodil jsem kolem domu, volil různé úhly pohledu, ale vše spolu hrálo bez ➔

➔ Hlavní štít byl zachován, proudění čerstvého vzduchu umožnila „amputace“ přední části mlýna, kde vzniklo malé patio.

Rekonstrukce mlýna

Místo: Povltaví

Autoři: Ján Stempel, Jan Jakub Tesař

Návrh: 2014

Realizace: 2015–2017

Zastavěná plocha: 147 m²

Užitná plocha: 241 m²

↓ Mlýn ve stavu z roku 2014, kdy jej objevili investoři.

➔ Průhled z hlavního obytného prostoru na vnitřní stranu původní štítové zdi. Na zemi jsou položeny čedičové dlaždice sjednocující interiér s exteriérem (patio).

Možná že princip „provzdušnění“, jež architekti na mlýně uplatnili, bude jednou podle nich pojmenován.

falešných tónů. Zvláště když vnější formu opět doplnilo mlýnské kolo, vyrobené tradičním řemeslným způsobem.

Mlýn potřeboval zpevnit, což se týkalo především krovu, který bylo nutno rozebrat, zrenovovat a posléze vrátit do stabilní pozice. Lávka vedoucí k bočnímu vstupu se zachránit nedala. Nahrazena byla příznanými pozinkovanými nosníky a roštem, které jsou natolik subtilní, že domu sluší, navíc nejsou nákladné.

Hlavní obytný prostor může nyní vyniknout díky zrušení stropu, který dělil přízemí od patra. Lze tedy pozorovat jak předivo trámů, z nichž jsou poskládané krovy, tak – přes prosklenou stěnu – dvorek a okna ve štítu, jež perfektně sehrává zásadní roli a dokonale chrání otevřený interiér. Navíc: vypadá jako umělecký objekt. Architekti ke svému výkonu řekli, že nechtěli vzít domu krásu stáří. Předsevzetí splnili.

Mlýn neušel pozornosti mezinárodní poroty, která jej zařadila mezi stavby nominované na letošní Českou cenu za architekturu. Další ocenění zaslouží majitelé, bez nichž by nic nevzniklo. Domu, jež se stal odrazem jejich entuziastických osobností, dodali energii. Obdivuhodně obnoveřili rybník, v němž už je opět voda a lze se v něm koupat. S vodní plochou se oživilo celé údolí, jehož listnáče se každou chvílí začínou barvit do žlutočervených odstínů babího léta.

Epilog

Čím dál víc ve mně uzrává přesvědčení, že česká architektura dosahuje vynikající úrovně především v rekonstrukcích, tedy v situacích, kdy je autor nucen bezprostředně reagovat na dílo předchozích generací a musí

↗↗ **Rekonstrukce se neomezila jenom na samotný mlýn. Majitelé oživilí vyschlý rybník. Opravili hráz, zpevnili břehy, odstranili náletové křoviny a přivedli do něj vodu.**

↗ **Důležitým prvkem obnoveného interiéru mlýna jsou odhalené krovy, které po rozebrání a zpevnění plní původní funkci, nyní navíc s estetickým přesahem: jsou krásné.**

se s jejich odkazem vyrovnat. Je to otázka cti, slušnosti, kultivovanosti, určité profesní etiky. Výsledky často předčí ryzí novostavby, které obvykle postrádají autentičnost: jakkoliv jsou kvalitní a splňují soudobé standardy s ohledem na čisté formy, máme u nich neodbytný pocit, že už jsme je někdy viděli. Kdežto rekonstrukce často překvapují způsobem, jakým rozvíjejí předchozí počiny a interpretují je.

Pravda, na něco navazovat je do jisté míry snadnější než začínat od nuly, od architekta to však vyžaduje vysokou míru empatie, vcítění se a schopnost proniknout do ducha napravané stavby – což je pro leckterého egomaničského mistra něco nemyslitelného, neboť by se to mohlo brát jako důkaz zbabělosti či změkčilosti. Lze to vypěstovat, nicméně určité osobnostní nastavení je pro rekonstrukce důležité, a kdybychom si udělali psychologické profily architektů, kteří se jim úspěšně věnují, našli bychom v nich pravděpodobně společné rysy.

Staré domy nás dojmají svou bezbranností, podobně jako staří lidé, a měli bychom jim pomoci. Bourání je nevratný proces. Druhá šance, již získal mlýn od Jána Stempela a Jana Jakuba Tesaře, je příkladem obnovy přinášející životaschopnost na další desítky, možná stovky let. Nevím, zda je zvolený koncept aplikovatelný i na jiné stavby, nicméně můžeme jej považovat za svého druhu novum, které do žánru rekonstrukcí přineslo radikální, ve své podstatě revoluční prvek. Připomíná práci špičkových lékařů. Možná že princip „provzdušnění“, jež na mlýně architekti uplatnili, bude jednou podle nich pojmenován. ●